

Radikal bir işçi hareketi doğuyor; bu hareket Bolşevizmle silahlandırılmalı (II)

Yazının birinci bölümünü okumak için burayı tıklayabilirsiniz.

Reformizm ile devrimci kopuş perspektifinin programatik farkları

Bu başlık altında özetlemek üzere, kendi içlerinde aslında son derece kapsamlı tartışmalar barındıran dört ilke seçtik: Sınıf bağımsızlığı, proletarya diktatörlüğü, antiemperyalizm ve Leninist parti. Bu dört ilkenin anlatımı, yukarıdaki başlıklardan farklılaşıyor zira yukarıdaki talepler ile sloganlar sıkı biçimde kapitalizmin bugünkü krizinin biçimine bağlı iken, sözünü ettiğimiz dört ilke kalıcı programatik pozisyonlardır. Dolayısıyla belirli bir slogan veya talep üzerine oluşturulabilecek olan bir eylem birlikteliğinden ziyade devrimci partinin kendisinin politikasına dairdirler.

a.) Sınıf bağımsızlığı, proletarya diktatörlüğü ve antiemperyalizm

Sınıf bağımsızlığı ile işçi sınıfının politik ve örgütsel bağımsızlığının her toplumsal koşul altında korunmasını; proletarya diktatörlüğü ile sosyalist stratejinin bina edilmesini hedeflediği ve kapitalist üretim ilişkileri ile karşıdevrimin bastırılmasını amaçlayan rejimi; antiemperyalizm ile ise emperyalizmin askerî ve politik yenilgisinin başlıca siyasal hedefler arasında olmasını kastediyoruz. Bu üç alan da reformizmin emekçi kitleler nezdinde kendi politik iflasının önüne geçemeyeceği ilkelere dir.

Reformizm ya doğrudan doğruya burjuvazinin aygıtları içinde (Bernie Sanders) ve burjuva partilerle iç veya dış koalisyonlar eşliğinde (Chavez'in PSUV'si, Podemos, Syriza) ya da politik düzlemde sermayeye uyarlanarak işçi sınıfını çeşitli yabancı sınıf sektörlerinin kuyruğuna takıyor. Bu ise, işçi sınıfının devrimci seferberlik potansiyeli ile siyasetinin, sermayenin ihtiyaçlarına uyarlanmasıyla sonuçlanıyor. Söz konusu bağımlılık ilişkisi altında proletarya, kendisi için bir sınıfa dönüşemeyerek ulus çapında sağlam ve kalıcı bir politik alternatifin öznesi olamıyor ve burjuvaziden farklı ve daha iyi yönetebilecek bir sınıfsal kutup olarak kendisini ortaya koyamıyor. Bu bağlamda sınıf bağımsızlığı gündemi Türkiye işçi sınıfı açısından özel bir önem taşımakta çünkü onun çıkarlarını üstlendiği iddiasındaki bilumum sol yapının bugün için ortaya koyduğu perspektif, liberal burjuva CHP'nin de içinde yer alacağı bir demokrasi ittifakı projesi. Bu projenin Türk ve Kürt işçi sınıfını neden yenilgiye taşıyacağını *Troçkist*'in sayfalarında detaylıca anlattık. **(14)**

Sanders deneyiminin ABD solunun önemli bir çoğunluğunu nasıl hızlıca emperyalist Demokrat Parti'nin arkasında hizaya dizdiğini hatırlayalım (gerçi bu solun DP arkasında sıraya girmesi için Sanders deneyimine dahi ihtiyacı yoktu). Kuzey Amerika Troçkizminin kurucusu James P. Cannon, seneler önce, yine benzer tartışmaların yaşandığı bir atmosferde aşağıdaki yargıyı dile getirmişti:

“Bir sosyalist nedir? Eh size hızlıca, ne olmadıklarını söyleyebilirim: Cumhuriyetçi değillerdir ve kesinlikle Demokrat da değillerdir. Onlar herhangi bir kapitalist partinin üyesi veya destekçisi değildir. Bunu bir argüman olarak ileri sürmüyorum. Bunu bir gerçek olarak ileri sürüyorum. Kapitalist politikalar ile partilerden koşulsuz kopuş sosyalist bilincin ilk eylemidir ve sosyalist ciddiyet ile samimiyetin de ilk sınavıdır.

Belki de istediğimizi elde etmek için istemediğimiz birine oy vermemiz gerektiğini anlamadıklarından Marx, Engels ve Debs basit adamlardı. Sosyalizme ulaşmanın en düzgün ve akıllıca yolunun kapitalizme oy vermek olduğunu anlayamadılar. Gerçeği söylemek gerekirse bunu hala biz de anlamıyoruz!”

IV. Enternasyonal sınıf bağımsızlığının sloganını, Wilhelm Liebknecht'in meşhur deyişinden esinlenerek, programında özetlemişti: "Burjuva hükümetine ne tek bir insan ne de tek bir kuruluş!" Sınıf bağımsızlıkçı tutum, doğrudan doğruya savunulan devlet ve rejim tipiyle ilişkilidir. Zira ancak işçi sınıfının, toplumun diğer ezilenleriyle (kent ile kır emekçileri, tarım işçileri, köylüler, yoksul halk kesimleri) oluşturacağı ama kendisinin politik önderlik konumunu koruyacağı bir iktidar hedefi çerçevesinde sınıf bağımsızlığı ilkesi hayata geçirilebilir. Sınıf diktatörlüğü perspektifi benimsenmeksizin yaşanacak olan, farklı tipteki burjuva hükümetlerin ve rejimlerin destekçisi ve hatta koruyucusu, yeniden üreticisi olmaktır. Sonuç olarak ancak proletarya sınıfının diktatörlüğünün savunulması, işçi sınıfının politik ve örgütsel bağımsızlığının korunmasının şartı olabilir.

Yeni reformizmin teorisyenlerinden Chantal Mouffe, analizimizi doğrulayacak şekilde *Sol Popülizm* kitabında şöyle yazıyor:

"Yakıcı bir biçimde ihtiyacı hissedilen, bir 'halkın' inşa edilmesini hedef olarak belirlemiş olan ve daha demokratik bir egemenlik formasyonu oluşturabilmek için post-demokrasiye karşı demokratik direniş türlerinin birleştirildiği bir sol popülist stratejidir. (...) Bunun liberal demokratik rejimden 'devrimci' bir kopuşu gerektirmediğini iddia ediyorum."

Mouffe'un çeşitli burjuva sektörlerle işbirliğini açık tutan uyarlanmacı yaklaşımı (sınıf bağımsızlığını ihlal etmesi) ile onun liberal demokratik rejimden devrimci bir kopuşu gerekli görmüyor oluşu arasında doğrudan bir politik bağ mevcut. Bu ikisi de birbirlerinden ayrı değiller ve ayrı bir şekilde de değerlendirilemezler. Onun stratejisi diğer tüm reformistlerinkiyle aynı: İşçi sınıfının kendi devlet aygıtını bina etmesinin önüne geçilebilmesi için onun birtakım sözde "alternatif" burjuva sektörlerinin liberal demokrat ajandalarının peşine takılmasını sağlamak ve böylece kurulu düzenin varlığını muhafaza etmek.

Bu ihanetçi tutumun karşısına konan diktatörlük perspektifi ise devrimci bir fantezi değil, sınıflar mücadelesinde proletaryanın nihai zaferi elde etmesinin,

öncü partiyle birlikte en önemli koşuludur. Diktatörlük sorunu devrimci programa doğrudan doğruya hayatın kendisi, sınıflar mücadelesinin mantığı tarafından dayatılır. Troçki, *Diktatörlük ve Devrim* başlığının taşıyan 1921 tarihli bir metninde, proleter diktatörlük hedefinin programın neden öznel değil ama nesnel bir parçası olduğunu aşağıdaki gibi özetliyordu:

“Proleter partisinin devrimci diktatörlüğü benim için özgürce kabul ya da reddedilebilecek bir şey değildir: Bu bize toplumsal gerçeklikler, yani sınıf mücadelesi, devrimci sınıfın heterojenliği, zafere ulaşmak için devrimci öncününun gerekliliği tarafından dayatılmış nesnel bir zorunluluktur. (...) Kendi diktatörlüğünü reddeden bir devrimci parti (öncü), kitleleri karşıdevrime teslim eder. Tüm modern tarihin öğretisidir bu.”

Diktatörlüğün sınıfsal formülü aynı zamanda işçi sınıfı harici toplumsal ve politik özneler arayışında somutlanan popüler reformist anlayışa karşı da bir metodik bağlılık oluşturur. Herhangi bir siyasi akımın üzerinde yükselmek istediği sınıfla kuracağı ilişki, ancak onun devlet ile rejim tipi hedefinde karşılığını bütüncül bir şekilde bulabilir. Bu bağlamda proletarya diktatörlüğü yalnızca yeni bir öncü ile özne arayışında olan reformizmin reddedilmesini getirmez; aynı zamanda işçilerin diktatörlüğü sloganının yanına, devrimin süreklilik taşıyan görevlerini ve programını çarpıtmak uğruna Türkiye solu tarafından peş peşe sıralanan bir dizi sosyolojik kesimin de devrimci süreç ve proleter devlet altındaki rollerinin bilimsel ve doğru bir şekilde değerlendirilmesini zorunlu kılar (örneğin “demokratik halk iktidarı”, “halk cumhuriyeti”, “ulusal demokratik hükümet”, “işçi-memur-köylü hükümeti” benzeri, proletarya diktatörlüğünün sınıfsal özünü çarpıtan aşamacı sloganlar).

Lenin’in diktatörlüğün sınıfsal özüne ilişkin tavrı oldukça nettir:

“[Reformistler] proletarya diktatörlüğünün (...) tek bir sınıfın egemenliği olduğunu anlamıyorlar.” (Ramsay MacDonald’ın Üçüncü Enternasyonal hakkındaki görüşleri, 14 Temmuz 1919)

“Proletarya diktatörlüğü burjuvazinin tek bir sınıf tarafından (proletarya ve üstelik onun devrimci öncüsü tarafından) devrilmesi demektir. (...) Küçük burjuva demokratların ‘halk’ın (burjuvazi tarafından aldatılmış ve sermaye tarafından ezilmiş halkın) çoğunluğu laflarınının bu partiler tarafından tekrarlanması, onları nesnel açıdan proletaryaya karşı, burjuvazinin safına geçirmektedir.” (Alman Bağımsız Sosyal Demokrat Partisi’nin mektubuna cevabın taslağı ya da tezleri, Mart 1920)

Antiemperyalizm sorununa gelecek olursak: Antiemperyalist program sadece emperyalist metropollerde kitleleri etkisine almaya başlamış olan değil ama yarisömürge ve sömürge ülkelerde de seferberliklerin önderliğini bir zamanlar veya şu anda gasp etmiş olan reformist önderliklerin teşhir edilmesinde, özellikle turnusol kağıdı rolünü oynayabilecek olan bir politik ilke. Chavez’in bütün antiemperyalist söylevlerinin arkasında, Irak işgali sırasında ABD’ye satılan petroler ve yine çeşitli emperyalist metropollere pazarlanmakta olan kamusal ve doğal kaynaklar vardı. Meksika sözde sol başkanı AMLO, 17 Mayıs gibi erken bir tarihte, ABD ve Kanada merkezli çokuluslu kapitalist otomotiv devlerinin tedarik zincirinin aksamaması uğruna, Meksika işçi sınıfını pandeminin ölümcül kısılcasına terk ederek fabrikalara kapadı. **(15)**

Bunun yanı sıra Avrupa ile ABD’de ortaya çıkan reformist hareketlere dönük olarak Türkiye’den beslenen sol sempati, bu hareketlerin emperyalizmle hesaplaşmamış olduklarını dikkate almayarak, aslında emekçi kitleler nezdinde tehlikeli yanılgılar yaratıyor. Emperyalist ülkelerde dikkate değer bir militanlık ve kitlelilik düzeyine erişmiş olan radikal işçi ve halk hareketlerinin kendi devrimci mantıksal sonuçlarıyla buluşabilmelerinin belki de en önemli politik şartı, bu hareketlerin kendi emperyalizmleriyle hesaplaşabilmeleridir.

Emperyalist merkezlerdeki reformist önderliklerin oynadıkları hain rol, bu çerçevede daha anlaşılır olmaktadır zira onlar, işçi ve halk hareketlerinin kendi emperyalizmleriyle hesaplaşmalarının önündeki engellerden birini teşkil etmektedir. Bu önderlikler sosyal yurtseverlik ve ulusal çıkar demagojisi altında, emperyalist hegemonyayı içeriden zayıflatabilecek ve hatta yıkabilecek olan sınıf

mücadelelerini, emperyalizme karşı zararsız kılmak için çabalamaktadırlar.

Bu kapsamda Mélenchon'un 12 Temmuz 2020'de *Journal de Dimanche*'a verdiği röportajdan bir kesite bakalım:

“Ulusal savunma konseptimizi bir düşünelim. Kendi bölgemizin korunması garanti altında mıdır? Deniz sahamızda konuşlandırılması, bütün bir Fransız kara kütlesinin üzerinde iki polis arabasının olmasına benzer olan bir donanma ile devam edebilir miyiz? Siber savaş ve uzaydaki mevcudiyet düşmanın iletişim ağını hacklemeyi mümkün kılarken Fransız nükleer silahlarının operasyonel niteliği nedir? Sanki silahların çağında çarpışmaya ok ve yayla gidiyor gibiyiz. 21. yüzyılda üç yeni çatışma arenası var: Deniz, uzay ve sanal gerçeklik. Gücün şartları artık eskisi gibi değil. Fransa bütün bu arenalarda aktif olmalı. Bunu yapabilmek için bütün insanî ve teknik araçlara sahibiz. Bu inovasyon ve kolektif bir heves için oldukça kuvvetli bir kaynak olur.”

Yukarıdaki alıntı açıklamaya ihtiyaç duymamakta ancak yine de vurgulanması gereken tarafların altını çizelim: Mélenchon, özellikle de Afrika ve Ortadoğu halklarının sömürülmesi ile katledilmesi üzerinde yükselen Fransız emperyalizminin deniz sahasındaki askerî gücünün yetersizliğinde, nükleer teknoloji alanındaki rekabete uygunsuz geri kalmışlığından, bu emperyalizmin küresel çatışma potansiyellerinin bulunduğu bir atmosfere silahla değil “ok ve yayla” girmesinden şikayetçi. Dahası kendisi, Fransız emperyalizminin bütün bu alanlarda yaşadığı krizin çaresi olarak, kendi reformist hareketinin programını öneriyor.

Lenin'in Komintern'ine kabul edilme şartlarının arasında, Avrupa partilerinin, kendi ülkelerinin emperyalist burjuvazilerine karşı mücadeleyi birincil öncelik olarak kabul etmeleri ve bütün yarısömürge ile sömürgelerde kendi emperyalist ülkelerinin askerî ve politik yenilgisi için çalışmaları koşulu mevcuttu. Leninist-Troçkist akım bu programatik yaklaşımı, güncel sınıflar mücadelesinin sorunlar açısından hâlâ yakıcı bir sorun olmayı sürdürdüğü için muhafaza etti. Devrimci

kopuş perspektifi, Mélenchon'un bahsettiği Fransız emperyalizminin gerilemesini derinleştirmek için çalışmadıkça, misal Fransa'da ortaya konamaz. Sosyalist strateji bu emperyalizmin bütün kara ve deniz sahalarında krizinin derinleştirilmesini ve bütün askerî cephelerde de yenilgiye uğratılmasını öngörür çünkü Fransız ve göçmen işçi sınıflarının zaferinin koşullarından birisi, kendi ülkelerinin emperyalizmlerinin sömürdüğü halklar karşısında yenilmesidir.

Nahuel Moreno, Fransız emperyalizmi sosyal demokratlar ve sözde "sosyalistler" tarafından yönetildiğinde dahi devrimci Marksistlerin alması gereken tutumun içeriğini, tamamen bu metodoloji eşliğinde geliştirmişti:

"OCI [Enternasyonal Komünist Örgüt] ne Fransız emperyalizmini ne de onun hükümetteki ifadesi olan Mitterrand'ı teşhir etti. Guadeloupe, Martinik ve Guyana gibi Fransa'nın hâlâ sahip olduğu sömürgelerin bağımsızlığı için kampanya düzenlemedi. Tam tersine, sosyal demokrasinin bu sömürgelerdeki seçim zaferlerini, 'mutluluk verici politik bir dalga'(Informations Ouvrières) olarak niteledi. Guadeloupe'taki sömürgeci karşıtı savaşılarının bastırılmasına karşı tek bir söz söylemedi. OCI ne Fransız emperyalizminin birçok Afrika ülkesiyle olan yarı sömürgelik anlaşmalarının bozulması çağrısında bulundu ne de Mitterrand'ın gerekirse silah yoluyla bunları elinde tutma politikasını kınadı. Hapisteki Breton, Korsikalı ve Bask milliyetçilerin özgürlüğü için de Mitterrand'a karşı mücadele etmedi. OCI, Reagan'a ve onun dünya karşıdevrimi planlarına ilişkin olarak Mitterrand'nın, Fransa'nın uzun süredir gördüğü en dalkavuk hükümet olduğunu —ve olmaya devam edeceğini— teşhir etmedi. Özellikle, hükümetin silahlanma politikasını ve Sovyetler Birliği'ne karşı 'kendi nükleer caydırıcı gücünü' geliştirmeyi sürdürmesini de teşhir etmedi. (...) Görüldüğü gibi programda, işçi devrimi ve sosyalizme dair hiçbir şey yok; ayrıca Fransız emperyalizmine karşı, sömürge ve yarı sömürgelerinin kendi kaderlerini tayin hakkının savunusuna ilişkin de hiçbir şey yok. Üçüncü Enternasyonal'e göre bu son nokta, emperyalist bir ülkedeki bir işçi partisinin devrimci olup olmadığını anlamak için temel bir programatik konudur. (...) Lambertizm, Fransız emperyalizmi ve onun sömürgelerinin —'deniz aşırı vilayetlerinin'— 'birliğini' savunuyor. 'Cumhuriyet'in birliği'; Fransa'da, Guadeloupe, Martinique, Fransız Guyana'sı, Yeni Kaledonya ve diğer halklar üzerinde Fransız emperyalizminin tahakkümü anlamına gelir. Lambert, Fransız

emekçileri kendi emperyalistlerine karşı mücadele etmeye çağırıp emperyalizmin tahakküm altına aldığı halklarla ittifak kuracağı yerde, Fransız emekçileri emperyalist Cumhuriyet'in 'birliği'nin ve 'demokrasisi'nin savunusu için safları sıklaştırmaya çağırıyor. Sonuç olarak, Lambertizmin, programatik ve politik bakımdan Dördüncü Enternasyonal'in inşasıyla hiçbir ilgisi kalmamıştır; çünkü Lambert'in sosyalizmi, 'onun' emperyalizminin sahip olduğu sömürgelerin kendi kaderlerini tayin hakkını savunmayan, reformist, liberal ve emperyalist yeni bir parti kurdu." (16)

b.) Stratejik çizgimiz olarak Leninist parti inşası

Radikal bir uluslararası işçi hareketinin serpilip geliştiğinden ve bu hareketin merkezine ve önderliğine sosyalist stratejinin taşınabilme olanaklarını yaratabilecek olan güncel politik kanallardan söz ediyoruz. Ancak işçi hareketine müdahale, işçi hareketinin içinde inşa, işçi hareketinde politik rehberliği üstlenebilme gibi görevlerin, aynı zamanda öncü örgüt sorununa ve krizine göbekten bağlı olduğu da unutulamaz. 21. yüzyılda patlak vermiş olan seferberlikler, ayaklanmalar, devrimler silsilesi içinde örgüt sorunu, belki en az tartışılan başlık oldu. Bu sorun tartışıldığında dahi seferberlikler ile devrimlerin yarattıkları kitle organlarının kendileri ve etkileriyle sınırlı kaldı ve öncü örgüt ile onun bugün oynaması gerektiği politik rolün üzerine konuşulmadı.

Lenin doğum sancıları çeken sosyalist hareket ile yükselişte olan ve dönem dönem savunma veya saldırı pozisyonları arasında yer değiştirerek kendini konsolide etmeye çalışan sınıf hareketinin karşılıklı ilişkileri üzerine 20. yüzyılın başında aşağıdaki yargıyı dile getiriyordu:

"Her ülkede işçi sınıfı hareketinin sosyalizmden ayrı olarak var olduğu bir dönem olmuştur; ve her ülkede, bu ayrılık, hem sosyalizmi hem de işçi sınıfı hareketini zayıflatmıştır. Ancak sosyalizmin işçi sınıfı hareketiyle kaynaşmasıyla her ikisi için de sağlam bir temel yaratılabilmıştır. Fakat sosyalizm ile işçi sınıfı arasındaki bu birleşme, her ülkede zaman ve mekan şartlarına göre, tarihi

olarak kendilerine özgü yollardan gerçekleştirmiştir.”

Bugün küresel ölçekte işçi sınıfı hareketinin sosyalizmden ayrı olarak var olduğu ve mücadele ettiği bir süreçteyiz (bu durum yalnızca Arjantin’de göreceli olarak aşılabilmiş durumda). Sosyalist strateji doğası gereği, proletaryanın zaferini öngörmeden önce, kendisinin, yani sosyalist stratejinin işçi hareketi içinde, onun eşliğinde oluşturulmasını ve hayata geçirilmesini öngörür. Dolayısıyla ilk ayırım noktası burasıdır: Stratejinin nerede bina edileceği konusu. Devrimci Marksizm, 19. yüzyılda kendisini bir akım olarak ortaya koyduğu günden bu yana, bu soruya, kendisi için fetişleşmiş bir özne olduğu için değil ancak mülksüzleştirilen ve sömürü ilişkilerinin konusu olan temel toplumsal kesim olduğu için, işçi sınıfı cevabını vermiştir.

Ancak ikinci bir ayırım da söz konusudur: İşçi hareketi içinde sosyalist stratejinin ve program, talepler ve sloganlar halindeki ifadelerinin hangi araçla bina edileceği konusu. Bu soru, bugün işçi hareketi içinde ve dışında, bu hareketin zaferi için mücadele edenlerin arasındaki en temel politik farklardan birisi olmayı sürdürmektedir.

Bu bağlamda 19. ve 20. yüzyıl sınıflar mücadelesinin tarihi açık bir biçimde yatay örgütlenmelerin, gevşek koordinasyonların, çatı partisi girişimlerinin, kolektiflerin, yaşam alancı sapmanın, toplumsal hareketçi ilkesizliğin ve tek başına kitle organlarının yetersiz ve hatta başarısız girişimler olduğunu defalarca ispatladı. Seferberlik haline geçen ve çoğu durumda çıplak ellerinin haricinde başka bir mücadele aracı bulamayan kitleler, yukarıda sayılan tipteki örgütlenmelerin altında veya çevresinde bir araya geldiğinde, söz konusu örgütlenme stratejisi ya seferberliği kendisinde soğuruyor, ya da kitlelerin mücadele etme azimlerini, sayısız moral bozucu deneyimle paramparça ediyor.

Bu bağlamda kitle özörgütlenmelerinin büyük bir önem taşıdığı ancak tek başlarına yeterli olmadıkları, inatla ve ısrarla vurgulanmalı. Bu vurgu 21. yüzyılda daha da değerli bir hal alıyor çünkü dünyanın orasında veya burasında,

ayaklanma halindeki halk kitlelerinin sık sık ve kendiliğinden bir biçimde kendi özörgütlenmelerini yarattıklarını görüyoruz. Bunlar birer sovyet embriyonu olarak, henüz son derece güçsüzler ve 21. yüzyılda henüz hiçbir yerde bir ikili iktidar durumu yaratabilecek kapasitede inşa edilemediler.

Burada öne çıkarılması gereken iki nokta mevcut: 1.) Özörgütlenmelerin güçsüzlüğü veya yokluğu, doğrudan doğruya ayaklanmanın gücünü veya güçsüzlüğünü belirlemez. Sovyetik organların yaratılamadığı kitlesel seferberliklerin boykot edilmesini veya küçümsenmesini Troçki, “sovyet fetişizmi” olarak adlandırmıştı. Bu bir fetiştir çünkü sınıflar mücadelesinin elinin altındaki sayısız araç ve imkandan yalnızca birisini mutlaklaştırmaktadır. 2.) Özörgütlenmelerin kendilerinin ortaya çıkmaya başlaması ve zayıf bir eğilim olarak dahi olsa seferberliklerde yer alması, hiçbir biçimde öncü parti modelinin tarihsel rolünün üzerine karalamamaktadır. Özörgütlenmeler kurulmuş olsun veya olmasın, Leninist tipteki öncü parti modeli ayaklanmanın nihai başarısı için en mühim şart olmayı sürdürmektedir.

Bu konuda, özellikle Mandelci akımın Arap Devrimleri sürecinde verdiği sınav olumlu bir bilançoyla sonuçlanmadı. Bu akımın temsilcilerinden Gilbert Achcar bir röportajında aşağıdaki gibi konuştu:

“‘Önderliksiz hareketler’ bir ayaklanmanın erken aşamalarında iyidir ama ileriye gitmek için, hareketin belirli bir biçimin altında örgütlenmelidir. Önderlik gereklidir — karizmatik bir lider veya ‘öncü parti’ anlamında değil; hareketi, amaçlarını yerine getirme yönünde koordine edebilen ve yönlendirebilen bir taban örgütleri ağı anlamında. Bu açıdan Lübnan’da kısa zamanda herhangi bir radikal değişikliğin yaşanacağını beklemiyorum. Şu anki ilk aşamada en iyi umudum, bu ilk ülke çapındaki kitlesel ayaklanma, açık ve radikal amaçları olan geleceğin halk mücadelesi dalgasında önderlik rolü üstlenebilecek olan örgütsel yapıların inşasıyla sonuçlanacak.”

Achcar’ın Lübnan proletaryasına çağrısı, bilimsel bir siyasal program ve Marksist

perspektif üzerine inşa edilmiş bir öncü partinin inşa edilmesi değil, “taban örgütleri” olarak anılan gevşek ve dağınık gruplaşmaların arasında bir “ağ”, yani iletişim veya koordinasyon kurulmasıdır. Böylesine bir çağrı Lübnan proletaryasını ancak yenilgiye ve felakete taşıyabilir zira bu çağrı onda, zaferin parti olmaksızın mümkün olabileceği yanılığını yaratmaktadır.

Ahcar’ın çağrısının içeriği, tarihin bütün dersleri tarafından defalarca yanlışlanmıştır. 20. yüzyıl boyunca Lübnan proletaryasının şu ana kadar kurmuş olmayı başardığından çok daha güçlü “taban örgütlerinin” ortaya çıktığı devrimler yaşandı. Bu devrimler açığa çıkardıkları “taban örgütleri” sayesinde ulus çapında iktidar sorununun sınıfsal içeriğini gündeme dahi taşıyabilmişti. Ancak bunların neredeyse hiçbiri burjuvazinin mülksüzleştirilmesiyle, yani sosyalist devrimin sürekliliğiyle sonuçlanmadı. Neden? Çünkü eksik olan kitlesel özörgütlenmeler değil, öncü partiydi.

Bu çıkarım 1917 Rus devrimleri için de geçerlidir. Şubat Devrimi’nin ardından kurulmuş olan işçi, asker ve köylü sovyetleri, eğer bir öncü parti Rusya’da bulunmasıydı (yani Bolşevik Parti seneler süren sabırlı bir inşa çalışması neticesinde sanayi merkezlerinde hazır bir devrimci çekirdek olarak var olmasaydı), kendi varlıklarının mantıksal sonuçlarına ulaşamayacaktı; yani bu sovyetler, sınıf işbirlikçi siyasal hattın bir sonucu olarak monarşi yanlısı Kadetlerin ve kapitalizm yanlısı aşamacı solun koalisyon oluşturarak kurdukları burjuva iktidarının restore ve konsolide edilmesinin araçları olacaktı. Bolşevik parti olmasaydı, sovyetler Rus kapitalizminin muhafaza edilmesi için işçi ve köylü kitlelerde rıza ve onay üretmek için kullanılacaktı. Son tahlilde denebilir ki, öncü parti olmasaydı, sovyetler yeni Rus kapitalizminin kurucu unsurları arasında yer alacaktı; çünkü proletarya diktatörlüğü rejiminin inşa edilmesine hizmet etmeyen her kurum ve yapı, kendi isteğinden bağımsız olarak, nesnel bir şekilde finans kapitalin iktidarının çıkarına çalışır.

Nahuel Moreno kitlelerin seferberliği, özörgütlenmeleri, mücadele azimleri ve benzeri unsurlar ne denli derinleşip büyürse büyüsün, iktidar sorununun dönüp dolaşıp Leninist parti noktasında düğümleneceğine inanıyordu. Onun açısından devrimin sosyalist zaferinin şartı, nihai olarak devrimci önderlik krizinin

aşılmasına bağlıydı. *Örgütlenme Sorunları* başlıklı broşüründe şöyle yazıyordu:

“Buna karşın, partinin örgütlenmesi sorunu ellerimizdedir. Kitleler iktidarı almak için kahramanca mucizeler yaratabilir ve muhteşem devrimci örgütler çıkarabilirler ortaya. Ancak bu mücadelelerin ve örgütlenmelerin genelkurmayını inşa etmemizi olanaklı kılacak kendi örgütlenme biçimimizi yaratamazsak, nüfuzumuz ile politika ve programımızın kitleler arasında uyandırdığı sempatiyi sağlam bir şekilde örgütlemeyi, demir bağlarla yapılandırmayı başaramazsak kaybederiz, bizimle birlikte devrim de kaybeder. Bolivya örneği var: Yeterli olandan daha fazla devrimci mücadele, iktidarı almak ve kullanmak için yeterli olandan daha fazla kitle örgütlenmesi, yeterli olandan daha fazla program var... Ancak devrimci kitlelerin içinde kökleşmiş organik yapı olarak bir parti eksik. İşte Bolivya’da çözülmesi gereken hayat memet meselesi olan büyük sorun budur. Nesnel gerçekliğin daha yavaş bir devrimci hızıyla, partimizin niteliksel olarak daha iyi olduğu bir durumdan yola çıkmamıza rağmen Arjantin’de de sorun budur.”

Mouffe’un yeni reformizmi ve sosyalist strateji

2008 buhranının ardından küresel çapta şiddetlenen sınıf mücadeleleri dalgası, bahsini ettiğimiz üzere proletaryanın yakıcı sorunları üzerindeki fay hatlarını açıkça ortaya koyarak reformist uyarlanma ile sosyalist strateji arasındaki ayrım çizgilerinin açık ve seçik bir biçimde ortaya konmasının şartlarını daha elverişli hale getirdi. Devrimci kopuş perspektifinin lehine olan bu radikalleşme sürecine reformist teori hızlıca yeni cevaplar geliştirdi. Sosyalist devrimin reddi ve işçi sınıfının devrimci süreçler sırasındaki merkezî rolünün inkarı üzerine kurulu olan ve doğrudan sosyalizme Geçiş Talepleri mantığının ardında yatan Leninist stratejiye dönük bir saldırı niteliği taşıyan reformizmin bu yeni teorilerinin çağımızdaki başlıca mimarı Chantal Mouffe’un kendisi.

Mouffe’un 2018’de çıkan yeni kitabı *Sol Popülizm* tamamen devrimci kopuş perspektifini itibarsızlaştırmaya adanmış durumda. Bu kitap küresel ölçekteki yeni

reformist akımlar için bir politik rehberlik görevi üstlenmeyi umuyor (Mélénchon akıl hocasının Mouffe olduğunu her fırsatta dile getiriyor). Zira kitap, tam da yukarıda sıraladığımız uluslararası fay hatları çerçevesinde sol reformizmin aslında nasıl devrimci program karşısında zafer kazanabileceğinin anlatılmasına hasredilmiş vaziyette. Mouffe'un kaygısı bu reformizmin, Avrupa'da yükselişte olan neofaşizmi nasıl durdurabileceği değil (bunu aşağıda göreceğiz); onun kaygısı sosyalist stratejinin işçi kitlelerin gözünde bir çekim merkezi haline gelmesinin önüne geçebilmek.

Mouffe kitabında geleceğin "popülizme" ait olduğunu iddia ediyor. Bu iddia üzerinden de iktidara gelmesi gerekenin sağ "popülizm" değil, sol "popülizm" olması gerektiğini ileri sürüyor. Kendisine göre sol "popülizmin" hedefi "demokrasiyi radikalleştirmek" olmalı. Yukarıda da gördüğümüz üzere Mouffe açısından "demokrasinin radikalleştirilmesi" ne kurulu devlet iktidarının çerçevesinden çıkılmasını, ne de kapitalist toplumsal ilişkilerin bir ilgasını öngörmüyor.

Mouffe sağ popülizmin yükselişini, bir sol popülizmin inşa edilmesi için fırsat olarak görüyor. Mouffe'a göre böylesine bir stratejinin güdülebilmesi için bir "kolektif irade" veya bir "halk" yaratılmalı; dolayısıyla toplumsal bölünme "bizler" ve "onlar" olacak şekilde ideolojik düzlemde olmalı, sınıfsal düzlemde değil (bu, Türkiye'de birçok alıcısı olan kemikleşmiş bir reformist önermedir).

Peki bu "halk" nasıl yaratılacaktır? Mouffe'un devrimci kopuşu öngören Marksist perspektife saldırısı işte bu noktada alabildiğine derinleşmektedir. Öncelikle "belirli bir anlam taşımayan terimler" (İngilizce'de *empty signifier* ve *floating signifier*) olarak bir dizi taleplere sahip olunmalıdır. Bu taleplerin muğlaklığı, onların birbirlerine eklenenebilmesi ve her kesimden insana hitap edebilmesi içindir. Bu yolla Mouffe toplumda birbirleriyle mücadele halinde olan kesimlerin, toplumu yataylamasına bölen bir sınıfsal ayrımın değil, toplumu dikeylemesine bölen bir politik ayrımın sonucu olduğunu kaydeder. Taleplerin "belirli bir anlam taşımayan terimler" olması sayesinde, onlar hem sağ kanat siyasi odaklar hem de sol popülistler tarafından kullanılabilir. İşsizliğe son verilmesi talebini sağcılar (sağcı işçiler de) göçmen düşmanlığı için, solcular da işsiz işçinin

kalmaması için kullanacaklardır. Sonuç olarak toplumsal bölünmeyi sınıfsal değil ideolojik düzlemde gerçekleştirerek, aslında proletaryayı bölmeyi hedefleyen Mouffe'un stratejisi, milliyetçi ve küçük burjuva önyargılara sahip işçinin de politik olarak dönüştürülmesini hedeflememekte, aksine bu işçiyi, bütün o gerici önyargılarıyla baş başa bırakmayı, onu kapitalist propagandanın merhametine terk etmeyi öngörmektedir.

Mouffe'un önerisi bu yüzden sınıf bilincinin derinleştirilmemesi, dondurulması ve hatta geriletmesine dayanır. Sol popülizm birbirlerine boğumlanmış muğlak talepler aracılığıyla siyasetsiz, programsız, ideolojisiz bir seçenek sunacaktır; böyle yapmasının nedeni, devrimci kopuşu öngören talepler aracılığıyla işçinin politize olmasının önüne geçmek istemesidir. Onun için belirlenmemiş terimler olarak talepler, proleterleri seferberliğe ve bilinçli bir perspektifin rehberliği altında örgütlenmeye çağırmamalıdır; talepler işçiyi olduğu gibi almalı, onun geri bilincine uyarlanmalı, onun mücadele kapasitesini bu uyarlanma aracılığıyla felç etmeli ve onu burjuva devlet açısından bir tehdit ve tehlike olmaktan çıkarmalıdır.

Mouffe bu nedenle kitabında "sağ" ve "sol" ayrımlarının özel olarak önemli olmadığını ve "popülizmin" başına getirilen sol kelimesinin bir sıfattan biraz daha fazlası olduğunu ama başka bir şey olmadığını söylüyor. Ve yine bu yüzden kitabında "sağ popülizmin" demokratik talepleri dile getirmenin yalnızca bir başka yolu olduğunu iddia ediyor (Mélénchon faşist Ulusal Cephe'nin güvenlik ve ulusal egemenlik yönündeki görüşlerini benimserken, Mouffe'un bu müthiş yeni keşfine yaslandı).

Bu bağlamda Mouffe'un, tam da reformizm ile sosyalist strateji arasındaki fay hatlarını oluşturan sorunlara dönük olarak nasıl da kapitalizm ve burjuva rejimler yanlısı bir teorik-politik pozisyon benimsediği anlaşılmaktadır. Mouffe açısından ekonomik krizin faturasının kapitalistlere ödetilmesi, dış borçların ödenmesinin reddedilmesi, servet vergisi uygulamasının hayata geçirilmesi ve burjuvazinin iktidarını zayıflatacak benzeri devrimci önlem talepleri sınıfsal içerikleri kaybolacak şekilde muğlaklaştırılmalı, proleterleri politize etme niteliklerinden arındırılarak içleri boşaltılmalı, sağ popülizmin de savunabileceği bir şekle

büründürülmeli, emekçi kitlelerin siyasal bilinç durumlarını geriletecek şekilde revize edilmelidir. Aslında onun açısından yapılması gereken, bu devrimci geçiş taleplerinin karşısına, kapitalist iktidarı ve sınıfı işçilerin öfkesinden koruyacak olan “belirli bir anlam taşımayan terimler” olarak başka taleplerin çıkartılmasından başka bir şey değildir.

2009 senesinde İngiltere'nin bir petrol rafinerisinde önemli bir işçi mücadelesi yaşandı. Lindsey Petrol'de başlayan inşaat işçilerinin grevinin altında yatan neden, kendilerinin işten atılıp 195 yabancı işçinin işe alınmasıydı. Şirket yabancı işgücü daha ucuza kiralanabildiği için böylesine bir saldırı örgütlemişti. Bu grev sırasında iş haklarını savunan İngiliz işçiler “İngiliz işleri İngiliz işçilerine” sloganını benimsediler ve mücadelelerine kamuoyu oluşturmak için bu sloganı kullandılar. İngiliz solundan sektörler dahi bu sloganın arkasında hizaya girmiş dahi olsa böylesine bir slogan, elbette hiçbir Marksistin kabul edebileceği bir mücadele çağrısı değildi. İngiliz işçilerin talebi kendilerinin işe geri alınması, bu sırada yabancı işçilerin de iş haklarının korunması ve iş yerinde her milliyetten işçinin aynı sözleşmeye bağlı olarak aynı ücret sistemiyle çalışması olmalıydı. Eğer işçiler böylesine bir politik mücadele ekolünün altında mücadeleye atılıp somut deneyimler biriktirmiş olsalardı, ada proletaryası genel olarak Muhafazakarlar ve İşçi Partisi ortaklığıyla sürdürülen ekonomik karşıdevrime karşı birleşik ve örgütlü bir sınıf muhalefeti hareketi örgütleyebilirdi.

Mouffe'un oportünizmi Lindsey Petrolü grevi ekolünden başarıyla çıkamazdı çünkü ortada hem “sağ popülizmin” hem de “sol popülizmin” ortaklaşa kullanabileceği bir ortak talepler silsilesi yoktu; tıpkı hayatın hiçbir alanında olmadığı gibi. Mouffe'un reformist önerileri Yunanistan'da da, İspanya'da da yenildi. Syriza hükümeti “muğlak” taleplerin savunucusuydu (Troika'ya karşı gelinmesi, kemer sıkma politikalarının reddi ve benzerleri). Ancak Syriza'nın iktidarda olduğu yıllar, Troika'nın Yunanistan üzerindeki finansal diktatörlüğünü derinleştirdiği yıllar oldu. Podemos “demokrasinin radikalleşmesinden” bahseden bir hareket olarak doğdu ve bugün, Katalan ulusunun kendi kaderini tayin hakkını tanımayan bir paçavra olarak, Frankocu devletin yönetici burjuva fraksiyonu olarak kendi cenazesine hazırlanıyor.

Mouffe'un soyut ve oportünist kategorileri temel olarak sınıf işbirlikçiliğine hizmet ediyor. Sosyalist strateji ise tam aksine sömürülenler ile sömürenlerin alabildiğine ayrışmasını ve karşı karşıya gelmesini öngörür.

Ekim Devrimi'ni mümkün kılan dersler ve 20. yüzyıl okulu

1917 Ekim Devrimi'ne yön veren bilinçli Marksist perspektif ne o gün o sırada (yani 1917'de Rusya'da), ne de çeşitli politik mücadelelerden özerk olan izole bir atmosferde oluşturuldu. Ekim perspektifi yalnızca bir dizi nesnel (ekonomik ve sosyal) şartın değil ancak sayısı bir hayli çok olan öznel koşulların da ürünüydü. Geri kalmış bir kır ekonomisine sahip olan Rus Çarlığı, emperyalist ekonomik işbölümüne eklemlenme tarzı dolayısıyla bünyesinde ufak ancak etkili bir sanayi proletaryası doğurmuştu; bu proletarya çeşitli ekonomik talepler üzerinden mücadeleye çekilirken bir yandan da monarşi rejimine karşı politize oldu ve ülkenin en etkili siyasal kutbunu temsil etmeye başladı. Rus işçi sınıfı ile köylülüğü süreklileşmiş bir seferberlik dalgasının özneleriydiler. Ancak bütün bunların hiçbir kalıcı kazanımı olmayabilirdi; eğer politik düzlemde Ekim'e götüren bilinçli Marksist perspektif oluşturulmamış olsaydı.

Bu perspektif tek başına bireylerin beyinlerinin bir ürünü değildi; kuşaklar boyunca proletaryanın uluslararası mücadele deneyimlerinden edinilmiş politik dersler ile ilkelerin programatik bir çerçevede yaşanan birikiminin doğrudan sonucuydu. Marx ile Engels'in devasa politik mirası ile I. ve II. Enternasyonal deneyimlerinin siyasal bilançosu olmaksızın, Rus işçi sınıfının kazanılabileceği bir Ekim perspektifi olamazdı. Lenin ile Troçki ve onların ait oldukları kuşaklar, işte bu uluslararası Marksist ekolün ve işçi hareketinin otoritesi altında yetişmişti ve o okulun en iyi öğrencileriydiler.

Söz konusu birikime konu olan mücadeleler nelerdi? 19. yüzyılda Marksist hareket, bir dizi ideolojik-politik hesaplaşmanın neticesi olarak doğum emareleri göstermeye başlamıştı. Marx ile Engels ilk kavgalarını genç Hegelcilerin idealizmine ve Feuerbach'ın mekanik materyalizmine karşı verdiler. 1840'ların sonunda bu ikili, Proudhon'un vasat ekonomi teorilerinin karşısına bilimsel

sosyalizmin iktisat metodolojisinin ilksel örneklerini sundular. Bunun ardından bizzat uluslararası işçi hareketinin içinde Bakunincilik ile yapılan politik hesaplaşma geldi. Proudhoncu Mühlberger ve pozitivist Dühring'e karşı sürdürülen ideolojik mücadele, politik birikime önemli bir katkı sundu. İngiliz ekonomi politiğinin, Alman felsefesinin ve Fransız sosyolojisinin (ütopyacı sosyalizmin) eleştirisi, Marksist hareketin politik olarak silahlanmasını sağlayan ilksel ideolojik cephanelikler oldu.

Bunun ardından hareket bir dizi sınavdan geçti. 1871 Paris Komünü deneyimleri ışığında Blanquist maceracılık ile işçi sınıfı içinde sabırlı, disiplinli ve ilkeli bir parti inşası çalışması yürütmek arasındaki yöntem farkı radikal bir biçimde derinleşti. Engels ölümüne yakın bir sırada, Fransız partisinin oportünist kanadına (Olasılıkçılar) karşı önemli bir siyasal mücadele verdi. Engels'in ölümünün ardından Plekhanov, Rosa Luxemburg ve Kautsky gibi önderler, Millerand'ın burjuvaziyle siyasal işbirliği öneren ve Bernstein'in devrimden vazgeçilmesini öğütleyen hain çizgileriyle mücadele etti. Bizzat Plekhanov Rusya'daki ilk Marksist nüveyi yaratabilmek uğruna, fedakarlık ve kahramanlık mitleriyle etraflarına bir devrimci prestij duvarı örmüş olan Narodniklerin kaba halkçılığıyla ve bireysel terörist yöntemleriyle sert polemiklere girmek zorunda kaldı.

Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi (RSDİP) II. Enternasyonal üyesiydi; dolayısıyla onun bütün kadroları, merkezi Avrupa'da olan bu siyasal mücadelelerin ve Narodnizme karşı yürütülen ideolojik ve politik taarruzun dersleriyle eğitilip donatılmıştı. Ancak bu kadrolar kısa sürede kendi ulusal partileri içerisinde de önemli bir deneyim okulunun parçası olacaklardı: Bolşevik-Menşevik ayrılığı. Sorun o sırada bu şekliyle anlaşılammış olsa da, aslında Alman partisinin içinden Bernstein'in çıkmasına neden olmuş olan yabancı sınıf basınçlarının benzerleri (ama kesinlikle aynıları değil), Rus partisinde de Menşevikleri doğurdu. Menşeviklerle süren mücadelenin bir noktasında 1914 kopuşu yaşandı: II. Enternasyonal'in merkez ve sağ kanatları, birbirlerini boğazlamaya girişen kapitalistlerin saflarında yer aldılar. Bu noktada hareket Zimmerwald Enternasyonali gibi öğretici bir deneyim yaşadı.

1917'nin yaz aylarına gelindiğinde Bolşevik parti yalnızca 1905 ile 1917 Şubat

devrimlerinin dersleriyle çelikleşmiş kadrolardan oluşmuyordu; aynı zamanda, ortodoks Marksizmin ilkesel iskeletinin korunması uğruna verilmiş olunan bütün bu uluslararası ve ulusal mücadelelerin dersleriyle eğitilip donatılmış bir kadrolar silsilesi mevcuttu. Bütün bu derslerin, bu kadroların anlamasını sağladığı ilk olgu şuydu: Rus devrimi, “Rus” devrimi değildi; dünya devriminin eşitsiz ve bileşik bir şekilde gelişen temposunun bir sonucu olarak Rusya’da “buz kırılıp, yol açılabilirdi” ancak nihai sonuç finans kapitalin merkezinde alınacaktı.

21. yüzyılın bilinçli Marksist perspektifinin, onun yeni Ekim Devrimlerini mümkün kılacak olan metodolojisinin 20. yüzyılın siyasal ve tarihsel derslerinden edinilen deneyimlerden bağımsız bir biçimde oluşturulabilecek olduğu sanılıyorsa, bu, derin bir yanılgıya sahip olunduğuna işarettir. Bugün için, sosyalist stratejinin örgütsel karşılığı olan bir devrimci önderlik, ancak ve ancak 20. yüzyılın geneline yayılmış olan proletaryanın uluslararası mücadele deneyimlerinin ve onun hain önderliklerinin geride bıraktıkları sınıf bilinci enkazının politik bir bilançosuna dayanabilir. Bu okulun derslerinin teorik-politik sonuçlarıyla donanmamış bir önderlik, 20. yüzyılda işçi hareketinin yönetimini bürokratik metotlarla gasp etmiş olan akımların utanç verici hatalarını tekrarlamaya ve onlara benzer biçimde işçi sınıfının sosyal kurtuluş davasını küresel karşıdevrime teslim etmeye mahkumdur.

Troçki bu olguyu *Geçiş Programı*’nda aşağıdaki gibi ifade eder:

“Dünya proletaryasının uzun bir dönem boyunca uğradığı ağır yenilgiler, resmî örgütleri artan ölçüde tutuculuğa mahkûm ederken, umutları kırılan küçük burjuva ‘devrimcileri’ ‘yeni yollar’ aramaya itti. Gericilik ve çözülme dönemlerinde her zaman olduğu gibi, sağda solda ortaya sahtekârlar ve şarlantanlar çıkıyor; bunlar devrimci düşüncenin tüm seyrini revizyona tabi tutma arzusuyla yanıp tutuşuyor. Bunlar geçmişten öğrenmek yerine, geçmişi ‘red’ ediyorlar. Bazısı Marksizmin tutarsızlığını keşfederken, bazısı da Bolşevizmin çöküşünü ilan ediyor. Bazısı devrimci öğretiye ihanet edenlerin hata ve suçlarının sorumluluğunu öğretinin kendisine yüklerken, bazısı da ani ve mucizevi bir tedavi sağlayamadığı için ilacı lanetliyor. En cüretlileri sihirli bir değnek bulmayı vaat ederek, bu çare bulunana dek sınıf mücadelesinin

durdurulmasını salık veriyor. Birtakım 'yeni ahlak' peygamberleri, küçük dozda uygulanmış ahlaki ilkeler yardımıyla işçi hareketini yenilemeye hazırlanıyor. Bu havarilerin çoğu, daha savaş meydanına varmadan, moral bakımından mazeretçi hale gelmeyi becermişlerdir. Kısacası, yeni yollar arama örtüsü altında proletaryaya sunulan, Marx-öncesi sosyalizmin arşivlerine çoktandır gömülü eski reçetelerdir."

Troçkist-Morenist akımın tarihsel rolü

Mevcut pandemi ile ekonomik krizin dünya tarihi ve dolayısıyla da sınıflar mücadelesi üzerindeki etkisi son derece uzun erimli olacak. Bu iki olgunun etkileri, kitlelerin alım gücündeki düşüş, üretici güçlerin yıkıcı güçlere dönüştürülmesi, kitlesel bazda süren ölümler, milyonlarla ifade edilen iş kayıpları ve yoksullardan varıllara yapılan servet aktarımı düşünüldüğünde I. Dünya Savaşı'nın etkilerini andırarak. Küresel kapitalizmin geleceği belki de tarihte hiç olmadığı kadar insanlık için kıtlık, sefalet ve katliam anlamlarını taşıyor.

Bu bağlamda 2020'nin yaz aylarında yaşanan ABD Ayaklanması, kapitalizmin çöküşünün bir sembolüydü. Tarihte belki de ilk kez beyaz burjuvazi savunma pozisyonuna çekildi. İlk defa böylesine bir seferberlik doğrudan doğruya Demokrat Parti'nin etki alanına girmedi. Bu, dünya devriminin merkezi olan ABD'de sınıflar mücadelesinin yeni bir evreye girdiğine işaret ediyor.

Dünya burjuvazisi içindeki hesaplaşma dinamikleri keskinleşiyor. Avrupa Birliği'nin gündelik düzeylerde yaşanmaya başlanan krizleri, Brexit hadisesi, ABD-Çin ticaret savaşları, Karabağ, Hindistan-Pakistan gerilimi ve silah sanayisi ile ticaretinde ardı kesilmeyen ve eski konsensüsü ihlal eden çeşitli skandallar, bu keskinleşme eğiliminin yalnızca birkaç tezahürü.

Bu sırada birkaç bin trilyonerin ekonomik tekellerini koruyabilmek uğruna 7 milyar insan yokluğa mahkum edilmek isteniyor. 2020 senesinde bu virüse

yakalandığında insanlığın açığa çıkan mevcut acınası durumun sefilliği, bu bir avuç finans aristokratının sınıf iktidarının muhafaza edilebilmesi için yarım yüzyıldır hükümetler eliyle uygulanan politikaların bir sonucuydu. Monopoller ile tekellerin iflaslarının ötelenebilmesinin yalnızca bir şartı var: Devasa kamu borçlarının yaratımı. Bu borçların faturası proletaryaya kesilmek istenecek ve bu yalnızca demokratik ve sosyal haklara yönelik bir saldırıyı gündeme taşımayacak, aynı zamanda uluslararası işgücünün yeniden örgütlenmesini, yani fabrika içi üretim rejimlerinin yeniden örgütlenmesini gerektirecek.

İşte bu derin krizin ve kapitalist saldırı ikliminin ortasında reformizm (sosyal demokrasi, Stalinizm, anarşizm, Syriza ve Podemos benzeri yeni reformist akımlar) merkezî bir rol üstleniyorlar. Yeni devrimci süreçlerin, kitle hareketlerinin kontrol altında tutulabilmesi için burjuvazi önceki döneme oranla reformist sağ kollarını daha sık kullanmak zorunda kalacak. Bu reformist sağ kollar proletaryanın müttefikleri değil düşmanlarıdır. Onlar burjuvazinin kitle hareketi içindeki ajanlarıdır.

Bu önderlikler mücadeleleri burjuva rejimlerle anlaşmaya vardırmaya yönlendiriyorlar. Onlar açısından “güler yüzlü kapitalizm” mümkün ve uygulanmalı. Bu reformist önderliklerin hegemonyası, bugün kitle seferberliklerinin yenilgisinin temel nedenidir. Yeni reformist önderlikler pandemi döneminde özellikle “ulusal birlik” şiarını yükseltti. Bu çizgi onların büyük burjuvazi ile işçiler arasında kurmayı diledikleri birliğin gerekli ve zorunlu bir politik uzantısı.

Stalinist reformizmin, küçük burjuva ulusalcılığın ve sendika bürokrasisinin politikalarının gerici ve işçi düşmanı karakteri dolayısıyla yüzünü neoanarşizme ve otonomculuğa dönen belirli bir uluslararası sektör de mevcut. Bu otonomcu akımın siyasal olarak etkilendikleri arasında Zapatacılık, Chantal Mouffe, Toni Negri ve benzerleri de var. Bu akım işçilerin örgütlerini göz ardı ediyor ve onları boykot ediyor. Aynı zamanda sosyalist devrimin toplumsal öznesi olarak proletaryanın merkezî rolünü de kabullenmiyor. Klasik anarşizmden farklı olarak bu akımın burjuva devletin ilga edilmesi yönünde bir programatik kabulü de mevcut değil. Kendilerini yerel ve kooperatif gruplar örgütlemek yönündeki

reformist pratikle sınırlı tutuyorlar. Bu akım mücadeleye çekilen yeni kuşakları öncü parti düşüncesinden soğutuyor çünkü kendisi devrimci parti inşası stratejisinin en büyük düşmanı. Dolayısıyla bu akımın seferberlikler içinde, işçi hareketinin emekleme döneminin çarpık bir ifadesi olarak yenilgiye uğratılması şart. Aslında bu akım, argümanlarının bütün biçimsel radikalliğine rağmen yavan bir reformizm programının taşıyıcısından başka bir şey değil.

Böylesine bir panoramanın ortasında kapitalizmden kopuşu ve proleter iktidarı sınıflar mücadelesi içinde gündeme getirebilecek olan bir devrimci kutbun inşası farklı ve yakıcı bir önem kazanıyor. Troçkist-Morenist akım küresel kapitalizmin krizine konjonktürel bir aksama olarak değil, yapısal bir çelişkinin sonucu olarak bakıyor. Uluslararasılaşmış bir ekonomik altyapı (emperyalizm) ile ulus-devlet sistemleri arasındaki ve üretici güçlerin genişlemesi ile üretim araçlarının üzerindeki özel mülkiyet ilişkilerinin arasındaki çelişkinin bir ifadesi olan mevcut kriz, ancak ve ancak üretici güçlerin gelişiminin önündeki engellerin devrimci yollardan ortadan kaldırılmasıyla sonlanabilir.

Devlet iktidarının fethi, işçi sınıfının ekonomi üzerindeki demokratik denetiminin tesis edilmesi, piyasanın anarşisinin bilimsel ve merkezî bir planlamayla değiştirilmesi, ulus-devlet sisteminin sona erdirilmesi, bütün baskı ve ayrımcılık ilişkilerinin ilgası, refahın ve kültürün yeniden inşasına ve yükseltilmesine adanmış bir sosyalizmin inşa edilmesi: Sınıflar mücadelesi içinde bina edilmesi gereken devrimci kutbun önündeki görevlerden yalnızca birkaç tanesidir bunlar.

Bu görevlerin yalnızca işçi sınıfı ve onun önderliğini üstlenen devrimci parti tarafından yerine getirilebileceğine inanıyoruz. Troçkist-Morenist akımın bu kabulü, onu küresel ölçekte oldukça biricik kılmaktadır. Dünya solunun ezici bir çoğunluğu bugün proletarya harici sosyal ve politik özneler arayışı içindedir. Bilimsel sosyalizmin en müthiş keşiflerinden biri olan proletaryanın devrimci potansiyeli ve onun sosyalist devrim sürecindeki merkezî rolü yönündeki ortodoks öğretinin bugün bir elin parmaklarının sayısını geçmeyen sayıdaki savunucularının en önde geleni, uluslararası akımımız olmuştur.

Troçkist-Morenist akım yenilgilerin sebebini hiçbir zaman, diğer akımlardan farklı olarak, proletaryanın kendisinde aramadı ama onun hain önderliklerinde aradı. Biz bu metodu, büyük ustalarımız Marx ile Lenin'den öğrendik. 1930'ların yenilgi seneleri süresince proletaryaya sırt çeviren şarlatanların bu tutumlarına karşı, Dördüncü Enternasyonal'in nasıl bir proleter kutbu temsil ettiği üzerine Lev Troçki *Marksizmi Savunurken* eserinde şu satırları kaleme alacaktı:

“Temmuz 1914'te açık bir karakter edinen kapitalist toplumun krizi, savaşın daha ilk gününde proleter önderlikte derin bir kriz üretti. O zamandan bugüne dek geçen 25 yıl boyunca, ileri kapitalist ülkelerin proletaryası henüz çağımızın görevlerinin seviyesine yükselebilmüş olan bir önderlik yaratabilmiş değil. Ancak Rus deneyimi böylesine bir önderliğin yaratılabileceğini söylüyor (elbette bu, söz konusu önderliğin dejenerasyona karşı bağışıklık sahibi olacağı anlamına gelmiyor). Nihai olarak sorun ortaya şu şekilde konulmaktadır: Uzun vadede nesnel tarihsel ihtiyaç, işçi sınıfının öncüsünün bilincinde kendisine bir yol açacak mı; yani bu savaş ile bu savaşın meydana getirmek durumunda kalacağı derin sarsıntılar süresince, proletaryaya iktidarın fethi doğrultusunda önderlik etme kapasitesine sahip hakiki bir devrimci önderlik oluşturulacak mı?

Dördüncü Enternasyonal bu soruya olumlu yanıt vermiştir; yalnızca program metniyle değil ama tam olarak kendi varlığının gerçekliğiyle de. Sahte Marksizmin bütün hayal kırıklığına uğramış ve ürkmüş temsilcilerinin çeşitli varyantları tam aksi istikamette ilerleyerek, önderliğin iflasının ancak proletaryanın kendi devrimci görevini yerine getirmedeki kapasitesizliğini 'yansıttığı' varsayımına ulaştı. Bütün hasımlarımız bu düşüncelerini açıkça ifade etmiyorlar ama onların hepsi (aşırı solcular, merkeziler, anarşistler; Stalinistler ile sosyal demokratlardan söz etmeye dahi gerek yok) yenilgilerin sorumluluğunu kendilerinden proletaryanın omuzlarına atıyorlar. Onların hiçbirisi, tam olarak hangi şartlar altında proletaryanın sosyalist altüst oluşu başarmaya muktedir olacağını belirtmiyor.

Eğer yenilgilerin gerçek nedeninin proletaryanın toplumsal niteliklerinde kökleşmiş olduğunu teslim edersek, o halde modern toplumun durumu umutsuz olarak kabul edilmelidir. Çürüme çağındaki kapitalizmin koşulları altında proletarya ne sayıca, ne de kültürel açıdan gelişir. O halde onun bir ara devrimci görevlerin seviyesine yükseleceği beklentisine sahip olmanın herhangi

bir zemini yoktur. Emekçi kitlelerin kanlı kapitalist kaostan özgürleşmek için verdikleri organik, derin, üstesinden gelinemez mücadeleyle muhafazakar, yurtsever, tümüyle burjuva olan gereğinden fazla yaşamış emek önderliklerinin arasındaki derin uzlaşmazlığı zihninde belirginleştirmiş birisine, durum çok daha farklı görünecektir. Biz, birbirleriyle uzlaştırılmaz olan bu iki eğilimden birisini seçmeliyiz.”

Akımımızın yüzünü hangi sosyal sektörlere döndüğüyle ilgili olarak, yine Lev Troçki, şöyle yazacaktı:

“Dördüncü Enternasyonal yüzünü, katliamlarla halklara zulmeden hükümetlere, bu hükümetlerin sorumluluğunu taşıyan burjuva politikacılara ya da savaş taraftarı burjuvaziyi destekleyen emek bürokrasisine dönmez. Dördüncü Enternasyonal yüzünü erkek ve kadın işçilere, askerlere, denizcilere, mahvolmuş köylülere ve köleleştirilmiş sömürge halklarına döner. Dördüncü Enternasyonal’in ezenlerle, sömürücülerle, emperyalistlerle hiçbir bağı yoktur. O emekçilerin, ezilenlerin ve sömürülenlerin dünya partisidir.”

Proletarya, toplumdaki öncü devrimci güç olmayı sürdürmektedir. Sosyalist strateji üzerine konuşurken, belki inatla en fazla vurgulanması gereken olgu, bu gerçeğin kendisidir. Bu işçi sınıfı, tarihsel görevlerini üstlenebilmek için kendi enternasyonalist önderliğinin inşasına ihtiyaç duyuyor. Evet, bir devrimci önderlik krizinden bahsediyoruz. Ancak bu krizden, bu önderlik başka akımlar veya örgütler tarafından doldurulabilecek diye bahsetmiyoruz. Bizim eski ve yeni reformist işçi önderliklerine yönelik taktiksel taleplerimiz ile sloganlarımız, onları bu önderlik boşluğunu doldurmaya davet etmek değildir; aksine bu talepler ile sloganlar, tıpkı Lenin ile Troçki'nin Menşeviklerden ve Sosyal Devrimcilerden saf bir Sovyet hükümeti kurmalarını talep ederek yaptıkları gibi, bu önderliklerin ifşa edilmesini amaçlar. İşçi sınıfının devrimci önderlik gereksinimi varsa, bunu verecek olan Troçkist-Morenist akımdır. Bu partiyi biz inşa edeceğiz, bir başkası değil. Bu bağlamda sürdürdüğümüz devrimcilerin birleşik cephesi taktiği de, devrimci önderlik boşluğunu dolduracak olan partimizin inşası faaliyetleri

sırasında, yeni proleter müttefikler kazanma amacını gütmektedir.

Radikal bir enternasyonalist işçi hareketinin doğumundan bahsettik. Bu uluslararası harekete, ancak uluslararası bir önderlik öncülük edebilir. Bu açıdan sosyalist devrimin dünya partisinin inşa edilmesi yönündeki stratejik görevi sırtlanmayı sürdüren işçi hareketi içindeki biricik akım da Leninist-Troçkizm olmayı sürdürmektedir. “Tek ülkede sosyalizm” şeklindeki gerici ütopyadan daha gerici bir başka ütopya varsa, o da “tek ülkede sosyalist parti inşası” şeklindeki oportünizmdir.

Görevlerimiz, amaçlarımız, güçlerimiz ve zaaflarımız konusunda hayalperest veya gerçeklikten kopuk değiliz. Büyük Marksist ustamız Lev Troçki on yıllar önce bizi bekleyen zorlukları, genç bir devrimci partinin hangi meydan okumalarla karşılaşarak kendi rüştünü proletarya içinde ispat etmesi gerektiğini ve bu partinin zaferi nasıl elde edebileceğini yazmıştı:

“Kapitalist dünyanın uzatılmış bir can çekişmeden başka çıkış yolu yoktur. Savaşlarla, ayaklanmalarla, kısa ateşkes molalarıyla, yeni savaşlar ve yeni ayaklanmalarla geçecek yıllara, hatta on yıllara hazır olmak gerekir. Genç bir devrimci parti kendini bu perspektif üzerinde temellendirmelidir. Tarih ona kendisini test etmesi, deneyim biriktirmesi ve olgunlaşması için yeteri kadar fırsat ve olasılık sunacaktır. Öncünün safları ne kadar seri kaynaşırsa, kanlı sarsıntılar dönemi o kadar kısa sürecektir ve gezegenimiz daha az acı çekecektir. Ancak proletaryanın başında bir devrimci parti ayakları üzerine oturtulmadıkça, büyük tarihsel sorunun kendisi herhangi bir şekilde çözülemeyecektir. Tempolar ve zaman aralıkları müthiş bir öneme sahiptir; ama bu ne genel tarihsel perspektifi ne de politikamızın yönünü başkalaştırır. Sonuç oldukça basittir: On misli bir enerjiyle proleter öncüyü eğitme ve örgütleme faaliyetini sürdürmek gerekir. Dördüncü Enternasyonal’in görevi işte tam olarak burada yatmaktadır.”

Dipnotlar

(14)

Bkz.

<http://trockist.net/index.php/2020/07/30/demokrasi-ittifaki-sinif-uzlasmaciliginda-yeni-asama/>

(15) “Ülke başkanı, sağlık yetkililerinin ulusun bulaş pikinin bu hafta yaşanabileceğini öngörmesinin ardından, 17 Mayıs’la birlikte ekonomiyi yeniden açmayı düşündüğünü söyledi. Başkan bu sabahki bir basın demecinde hükümetin otomobil ve turizm gibi sanayilerde kademeli olarak yeniden açılıma başlayacağını duyurdu. Ülkede koronavirüsün yayılımı sırasında hükümet sert mesafelenme önlemlerini almak noktasında kararsızdı çünkü zaten halihazırda kırılgan olan bir ekonominin nasıl etkileneceğinden korkuyorlardı. Ekonomistler, Mart ayı sonlarında ülke çapında bir karantina uygulamasının hayata geçirilmesi ağırdan alınmış olsa bile, bu yıl gayri safi yurtiçi hasılda %7,3’lük bir düşüş öngörüyorlar. ‘Bu ayın 17’siyle beraber ülkenin bazı bölgelerinde normale döneceğiz ve geri kalan bölgelerde de ayın sonunda normale dönüş başlayacak’ diyor ülke başkanı. ‘Aynı zamanda otomobil endüstrisinin, araba parçaları üretiminin yeniden açılmasını sağlayacağız çünkü bunlar ABD ile Kanada’daki tedarik zinciriyle oldukça yakından bağlantılılar. Ek olarak turistik bölgelerin kademeli açılmasını da ajandadan çıkarmış değiliz.’ Başkan aynı zamanda madencilik ve inşaat sektörünün de yakında açılacak olan endüstriler arasında olduğunu ekledi. 24 Nisan’daki bir açıklamasında Ekonomi Bakanı, ülke hükümetinin ABD ve Kanada’daki mevkidaşlarıyla otomobil endüstrisinin yeniden açılması için ortaya bir plan çıkarılmasında birlikte çalıştıklarını söyledi. O zamana kadar sektöre ve tedarikçilere faaliyetlerin askıya alınmasına uymaları çağrısında bulundu. Geçen hafta Volkswagen AG, faaliyetlerini 18 Mayıs’a kadar yeniden başlatmayı umduğunu söyledi.” Bkz. Bloomberg, 5 Mayıs 2020, <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-05-05/mexico-eyes-economic-reopening-starting-mid-may-amlo-says>

(16) Nahuel Moreno, *Lambertizm ile Tecrübemiz*.